

CPT: *Roba-blanquera Roba-veller* [Lab.] o *roba-vellaire* (recomana Careta en lloc del cast *prendero, -era*). *Robalta* (hapax d'un doc. vigatà de 1642, *DAG*): deu estar per *roba alta* (o *a(s)alta* 'graciosa, elegant'). De *robar* v.: *robadansa. Robagallines*. La gent de Móra moteja els d'Ascó amb el sobrenom de *roba-rucs*, i els d'Ascó s'hi tornen qualificant aquells de *roba-custòdies* (1936): evidentment ecos de llegendes o enraonics que els d'una vila atribueixen als de l'altra.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *raubar, robador, raub-, robare, raub-, robadora, +robant, -bament, robat, robatori, -tòrum, roberia, desrobar, derrobar, +derrobament, desrobat, disrobament, roba, rauba, roba de corsari, roba de genovesos, roba d'aigua, ropa, arropar, raupa, mal ropat, mal enropat, robada, robaguera, robare, robat, robatge, +robell, robellet, rober, robera, roberia, robeta, robó, robal, roball, roba-blanquera, roba-veller, roba-vellaire, robalta, robadansa, robagallines, roba-cucs, roba-custòdies*

Robí, robinet, V. roig *Robinet* gallicisme inacceptable per *aixeta* *Robinsó* singular bàrbar i inexistent en lloc de *Robinson*, que *AlcM* atribueix arbitràriament a Russinyol, el qual s'hi hauria fet un tip de rure *Robiol, V. roig i rabiol*

Roblec, roblegar: se'n va tractar suficientment a *BLEGAR* (I, 844a52, b1-30). «Sòcrates i Beethoven, Miquel Àngel, --- R. Llull --- Cèsar i Napoleon --- tenien un cos disposat per a l'hermosura, mes --- els músculs de la seva cara s'encongiren, *roblegats* pel foc intern que abranlava la seva ànima», Coromines (*Vida Austera* III, vi, 171a, 190; O. C., 722b39) *Roblert, roblir, V. reblir (OMPLIR)* *Robó, V. robar Ròbol, V. reblar Roboll, robollada (-oleda, grafia imperfecta), V. poll i Roboració, roborant, roborar, roboratiu, V. roure Robosa, V. rabosa Robost, robooster, V. rebost*

Robot mal accentuat per *ròbot*, del txec *robot* (accentuat a la inicial), nom que Karel Čapek va donar al seu home-màquina, a base del txec *robota* (id.) 'servei forçat', cf. txec *rob* 'esclau', paleoslau *rabota* 'esclavatge', rus *rabotai* 'treballar'.

Robust, V. roure Robustec, V. reboster Robustesa, V. roure

ROC, 'la torre, en el joc d'escacs', de l'àr. *ruḥḥ* id., que es prengué del bengali *roih* 'carro' (scr. *rathah* 'roda', 'carro'). □ 1ª doc: S. XIII.

Ja en una glossa catalana, «roc de sca<c>s», explicat l'àr *ruḥḥ*, *RMa*, p. 329. També figura en el dicc. de rims de JMarc (a. 1371) «Poble yo dic a rey, peons e roc, / duc, cavaller, juriste, menestral, / <h>aven<t>s per bé l'opinió general / qu'en la honor e dinés tot bé toc», Ausiàs, cvi, 57a «Si'l gran senyor vol traydor ni l'abraça / al pus leyal mans e peus embaraça / e'l fay tornar sovint de vert en groch: / quart-se lo rey d'aver scach per roch» (c. 1400 o 1410), Arnau d'Erill (*BABL* xxix, 218 222). *Tenir escac pel roc* es converteix, doncs, en una frase proverbial que

significa 'posar-se en una situació perillosa', com ho és per al rei dels escacs la d'estar sota l'amenaça de la torre: «Escac pel roc / tens, per la dona, / sus, mat te dóna, / pusc sorgirer ['ocell banyut'] / te saben fer / e no l <lleg. no u> conexas: / yo t prec te dexes, / may pus no jugues / ab tals fexugues», JRoig (*Spill*, 9996).

Modernament els valencians usen bastant la frase *sense rei ni roc* 'sense ordre ni govern', que ja figura en la *Rondalla de Rondalles* del S. XVIII: «sense pòr al que diran, o viure *sense rey ni ròc*, qu'és lo mateix», «no vòlen creure en Déu y viuen *sense rey ni ròc*», MGadea (*T. del Xè* II, 16, 40).

L'àrab *ruḥḥ* figura, entre altres fonts, en els glossaris hispànics de l'àrab, amb el sentit de 'carro', traduït per «quadriga» en el glossari de Leyden (S. XI, origen lusità), i per «currus» en el nostre *RMa* (106, 329) del S. XIII, que li assigna com a plurals *riḥāḥ* i 'arḥāḥ (demostrant així consciència que la ḥ final era geminada); en aquest, de més a més, hi ha una glossa catalana de peu de pàgina que l'explica com «roc de sca<c>s». Dozy (*Suppl* I, 518a, i s. v. *šitrang*) cast. *axedrez*) es declara d'acord amb l'etimologia de l'indòleg Sir William Jones, que el fa venir del bengali *roī* 'carro', forma neofíndica del scr. *rathah* id., pròpiament 'roda' (mot germà del ll. *rota*, germ *rad*). Els escacs foren una invenció hindú, en la qual les peces cabdals representaven les quatre armes bèl·liques (scr. *čatur-aṅga* > àr. *šitrang* > *axedrez*) dels exèrcits índics: elefants (=alfils), cavalls, peons i carros de combat: aquests donaren peu al *ruḥḥ* nom de la peça del joc, que pròpiament designava un carro.

DERIV.: *Enrocar [DOrt.]*; *enroc* [id.]. Tant l'opinió vulgar i de JAmades que el nom *roca*, d'una carrossa de la processó de Corpus (*DAG*) a Val, ve de 'carro', 'roc d'escacs', són incertes i discutibles: la qüestió pertany exclusivament als folkloristes i arqueòlegs; la d'*AlcM*, vista des del terreny lingüístic, és, però, francament improbable, ja per la inversemblança que per a una funció litúrgica cristiana —fins i tot si aqueixa «roca» hi fos de data antiga, que no em consta— s'hagués anat a cercar una denominació aràbiga, musulmana.

Pitjor és no tenir proves (Dozy no en dóna) que *ruḥḥ* fos d'ús vulgar en àrab amb el sentit de 'carro': la dada dels dos diccionaris citats és merament erudita, per explicació etimològica d'erudits musulmans orientals: de fet els dos glossaris citats són l'única font en què es basa l'afirmació que *ruḥḥ* hagi tingut mai el significat de carro en qualsevol mena d'àrab: el mot és totalment estrany als diccs. àrabs de dades més antigues (Penrice, Dieterici) en qualsevol significat, i en els diccs de l'àrab clàssic no figura més que en el sentit de 'torre del joc d'escacs' (testificat en aquest sentit pel Karmaní, a. 1065, i el Firuzabadí, c. 1400, només), i Lane ni tan sols en aquest sentit no en porta altres dades (p. 1058b) Notem, en canvi, que *roca* té el sentit de 'massa' o 'grup espès de gent' en la *Cròn.* de Jaume I: «tenia bé una legua la *roca* d'ells» (la massa dels moros mallorquins fortificats en